

تولید معاونت فرهنگی و اجتماعی مرکز رسیدگی به امور مساجد

نگارنده: حجت الاسلام روح الله کریمی

امر به معروف، علوی از سر دلسوزی

خلاصه: یکی از مهمترین مفاهیم دینی که در صورت تعریف دقیق، موجب بر طرف شدن بسیاری از مشکلات اجتماع می‌شود، مفهوم امر به معروف و نهی از منکر است. بالعکس چنانچه این مفهوم، بد تعریف و اجرا شود، موجب ایجاد گسله‌های اجتماعی خواهد شد. در امر به معروف و نهی از منکر، نوعی علو وجود دارد؛ اما این علو، ظاهری است. شخص آمر از جهت باطنی نباید خود را بالاتر بداند، بلکه در ظاهر باید امر کند و علو داشته باشد. علاوه بر علو، شخص آمر باید در ظاهر و باطن خیرخواهی نیز داشته باشد تا کار او تکمیل شود.

یکی از اهداف اصلی قیام امام حسین علیه السلام امر به معروف و نهی از منکر است. ایشان فرمودند: «أريدُ أن أمرَ بالمعروف و أنهي عن المنكر» هدف من از قیام، امر به معروف و نهی از منکر است. یکی از مهمترین مفاهیمی که باید به تبیین دقیق آن پرداخت مفهوم امر به معروف و نهی از منکر است. امر به معروف و نهی از منکر هم مشمول همان قاعده کلی که در تعریف مفاهیم گفتیم می‌باشد؛ به عبارت دیگر اگر این مفهوم درست تعریف شود و حدود و ثغور آن از دیدگاه شریعت مشخص و توسط دینداران اجرا شود، موجب دفع و رفع بسیاری از مشکلات اجتماع خواهد بود و در غیر این صورت، چنانچه دقیق تبیین نشود و حدود آن، مورد غفلت واقع شود موجب بروز شکاف‌ها و گسل‌های جبران ناپذیری خواهد شد.

برای یافتن حدود امر به معروف و نهی از منکر، ابتدا باید به موشکافی مفهومی خود این عبارت بپردازیم. البته این عبارت به دلیل این که عیناً در آیات و روایات به کار برده شده، حجت است؛ وگرنه اگر عبارتی ابداعی توسط متخصصین علم فقه بود حجت‌آور نبود و نمی‌شد به آن استناد کرد.

کلمه «امر» و «نهی» که در این دو عبارت به کار رفته، نوعی علو و بالاتر بودن را در خود دارد؛ این مطلب بیانگر این است که امر به معروف و نهی از منکر، خواهش و تمنا و التماس نیست، بلکه امر و نهی است. خواهش و التماس، از پایین به بالاست، اما امر و نهی، از بالا به پایین است. البته این بدان معنی نیست که کسی که امر به معروف، بالاتر از فردی است که معروف را ترک کرده و یا منکری مرتکب شده است؛ خیر ممکن است فرد گنهکار، نزد پروردگار جایگاه بالاتری داشته باشد؛ پس امر به معروف، نباید از جهت باطنی و قیامتی، خود را بالاتر بداند و دچار عجب شود؛ بلکه بالعکس باید خود را گنهکار نزد خدای خود بداند و فرد گنهکاری را که نهی از منکر می‌کند بالاتر از خود بداند.

معنای علو و بالاتر بودن در اینجا همان است که عرض شد؛ یعنی با حالت خواهش و تمنا نباشد، بلکه با حالت امر باشد و در آن لحظه، از جهت ظاهری (نه باطنی) خود را در جایگاه بالاتر قرار دهد.

اما سؤال این است که ممکن است امر و نهی و نگاه از بالا به پایین، فرد مقابل را در موضع مخالفت قرار دهد و جواب معکوس بدهد و موجب ایجاد تنش و دو قطبی در جامعه شود. جواب این است که امر و نهی به تنهایی کافی نیست، بلکه اسّ و اساس امر به معروف و نهی از منکر، خیرخواهی است. قرآن کریم در این باره می‌فرماید: «و لتکن منکم أمةٌ یدعون الی الخیر و یأمرون بالمعروف و ینهون عن المنکر»^۱ شالوده امر به معروف و نهی از منکر، خیرخواهی است.

نتیجه این که علوی که در امر به معروف و نهی از منکر است، علو مستکبرانه نیست، بلکه علوی از سر خیرخواهی و دلسوزی است؛ آنچنان که نه فقط در باطن فرد امر به معروف، بلکه در ظاهر او نیز نمود پیدا کند. به عبارت دیگر، خیرخواهی باید در زبان و چهره امر به معروف نمود پیدا کند تا فرد گنهکار خیرخواهی او را متوجه شود.

پایان پیام/